

8. Нестеров А. Криминализация экономики и проблемы безопасности / А. Нестеров, А. Вакурин. // Вопросы экономики. - 1995. - № 1.

УДК 342.925:34038

Козачук Д. А.,
кандидат юридичних наук, доцент
кафедри адміністративного і фінансового права
Національного університету
«Одеська юридична академія»

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПРАВОВІДНОСИНИ: ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ

Стаття присвячена дослідженню ключового поняття адміністративного процесуального (судового) права – адміністративно-процесуальних правовідносин. Зроблена спроба систематизувати погляди вчених-адміністративістів на зазначене поняття. Визначається, що розуміється під адміністративно-процесуальними відносинами, визначена їх структура. Особливу увагу звернено на проблему визначення об'єкта адміністративно-процесуальних правовідносин як елементу структури.

Ключові слова: адміністративно-процесуальні правовідносини, адміністративний процес, структура адміністративно-процесуальних правовідносин, суб'єкти адміністративно-процесуальних правовідносин, об'єкт адміністративно-процесуальних правовідносин, зміст адміністративно-процесуальних правовідносин.

Стаття посвящена исследованию ключевого понятия административного процессуального (судебного) права – административно-процессуальных правоотношений. Сделана попытка систематизировать взгляды ученых-административистов на понятие и структуру административно-процессуальных правоотношений. Дано определение понятия

«административно-процессуальные правоотношения», выделены структурные элементы таких правоотношений – субъект, объект и содержание, каждый из которых отдельно обозначен и определен.

Ключевые слова: административно-процессуальные правоотношения, административный процесс, структура административно-процессуальных правоотношений, субъекты административно-процессуальных правоотношений, объект административно-процессуальных правоотношений, содержание административно-процессуальных правоотношений.

The article investigates the key concepts of Administrative Procedure (legal) rights – administrative and legal proceedings. An attempt to systematize the views of scientists administrativistiv on these concepts. Determine what is meant by administrative and procedural relationships defined by their structure. Particular attention is paid to the problem of defining the object of administrative and legal proceedings as part of the structure.

Keywords: administrative and procedural legal, administrative process, the structure of administrative and legal proceedings, the subjects of administrative and legal proceedings, the object of administrative and legal proceedings, the contents of the administrative and legal proceedings.

Постановка проблеми. Кодекс адміністративного судочинства України визначив завданням адміністративного судочинства захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень [1]. Межі повноважень адміністративного правосуддя в Україні законодавцем прямо пов'язані зі сферою забезпечення прав, свобод та інтересів особи в публічно-владних правовідносинах. Незважаючи на те, що ми досить вільно вживаємо словосполучення «публічно-правові відносини», «адміністративні судові відносини»,

«адміністративно-процесуальні відносини», залишається відкритим питання, який зміст ми вкладаємо в означені адміністративно-процесуальні категорії. Особливо нас цікавить визначення поняття та специфіки структурних елементів адміністративно-процесуальних правовідносин, адже саме вони є реальним результатом застосування адміністративно - процесуального законодавства взагалі та КАС України зокрема.

Аналіз дослідження даної проблеми. Загальні та окремі питання адміністративно-процесуальних правовідносин досліджували такі правники, як В. Б. Авер'янов, О. Ф. Андрійко, В. М. Бевзенко, Ю. П. Битяк, А. В. Бречко, В. М. Гаращук, Е. Ф. Демський, М. В. Джафарова, В. К. Колпаков, А. Т. Комзюк, Р. В. МIRONЮК, Ю. С. Педько, О. В. Сонюк, О. Д. Тихомиров, Є. В. Ярмак та інші. Однак варто констатувати, що попри багатоманітність дослідження теорії процесуальних правовідносин взагалі та адміністративних процесуальних правовідносин зокрема, єдина позиція щодо поняття та структурних елементів адміністративних процесуальних відносин відсутня. Це пояснюється, по-перше, порівняно нещодавною появою у правовій реальності України такого явища, як адміністративне судочинство, і, по-друге, складністю розуміння, які саме правові відносини стосуються сфери адміністративних процесуальних правовідносин.

Метою даної статті, виходячи з поставленої проблеми, є: по-перше, дослідити існуючі концепції визначення адміністративних процесуальних правовідносин та їх структурних елементів; по-друге, надати власне визначення адміністративних процесуальних правовідносин; по-третє, визначити структуру та окремі елементи адміністративних процесуальних правовідносин.

Методологічно це дослідження виходить із загальнодіалектичних методів та принципів: в основі покладений діалектичний метод, який отримав своє застосування через методи сходження від абстрактного до конкретного, метод аналізу та синтезу, а також принципи об'єктивності, принцип єдності історичного та логічного тощо.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж почати висвітлення заявленої теми, нам потрібно визначитися, що ми

розуміємо під адміністративним процесом. Адже залежно від того, який зміст вкладаємо у зазначене поняття, залежить те, як ми визначимо адміністративно-процесуальні відносини, хто є суб'єктами цих відносин.

Варто зазначити, що науковці ще не дійшли повної згоди у тому, як визначити поняття адміністративного процесу. Зокрема, Е. Ф. Демський стоїть на позиціях широкого розуміння адміністративного процесу, яке передбачає, що адміністративний процес – це діяльність, пов'язана із здійсненням органами публічної влади (органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та судами) будь-яких юридично значимих дій щодо вирішення індивідуальних справ адміністративного характеру [10, с. 21].

Найчастіше у літературі використовується формула, згідно з якою адміністративно-процесуальна діяльність не є прерогативою лише органів виконавчої влади або вказується на те, що адміністративно-процесуальний порядок вирішення адміністративних справ носить, як правило, позасудовий характер [13, с. 438; 18, с. 82], а, отже, передбачається можливість участі в адміністративно-процесуальних правовідносинах і судів. Таким чином, активна (провідна) участь у правовідносинах представника адміністративних органів (органів публічної адміністрації) не є визначальним чинником для існування адміністративного процесу [16].

Професор В. Б. Авер'янов вважає, що адміністративний процес – урегульована адміністративно-процесуальними нормами діяльність уповноважених органів виконавчої влади, їх посадових осіб, інших уповноважених суб'єктів, спрямована на реалізацію матеріальних норм адміністративного, а також інших галузей права при здійсненні проваджень щодо розгляду і вирішення індивідуально-конкретних справ [3, с. 489].

У свою чергу, «судова» концепція підходу до визначення адміністративного процесу характеризується вузьким підходом щодо розуміння зазначеного питання. Така концепція в цілісному її варіанті сформувалась після прийняття КАС України, який, безперечно, можна назвати значним проривом вітчизняного права на шляху реального забезпечення прав і свобод громадян у публічних правовідносинах. З набуттям

чинності КАС України відбуваються структурні перебудови системи адміністративного права, адже його норми змінюють призначення цієї галузі права, а саме воно стає правовим гарантом не лише для суб'єктів владних повноважень щодо можливості реалізації їх управлінських функцій, а й гарантом можливості захисту прав і свобод громадян від перевищення владних повноважень цих суб'єктів засобом звернення до адміністративного суду з адміністративним позовом. Можливість розвивати цю концепцію на науковому рівні було закладено нормою п. 5 ч. 1 ст. 3 КАС України, яка визначила, що під «адміністративним процесом» необхідно розуміти правовідносини, що складаються під час здійснення адміністративного судочинства [1]. Ця норма стала базовою для «судової» концепції розвитку адміністративного процесу і адміністративного процесуального права, яку активно відстоюють В. М. Бевзенко, А. Т. Комзюк, Р. С. Мельник та ін. [14, с. 613].

Формування «судової» концепції адміністративного процесу поставило питання: до якого правового інституту (галузі, підгалузі права) віднести правовідносини, які виникають з приводу реалізації інших норм адміністративного матеріального права, а саме: норм, що гарантують право громадян (фізичних, юридичних осіб) щодо звернення до суб'єктів владних повноважень для реалізації своїх соціальних, економічних прав; норм застосування адміністративної та дисциплінарної відповідальності та ін., – адже вони не охоплюються сферою регулюються КАС України. Існування цих адміністративно-процесуальних відносин поза межами правового регулювання зумовило згуртування наукової думки щодо формування адміністративно-процедурного права як процесуального утворення адміністративного права України [15].

Отже, підсумовуючи існуючі погляди стосовно тлумачення адміністративного процесу, варто відзначити можливість використання такого визначення: адміністративний процес – це урегульований правом порядок розгляду і розв'язання адміністративних справ, що реалізується в рамках

діяльності органів публічної адміністрації та деяких інших владних суб'єктів.

На думку Ю. С. Педько, на сьогодні створені законодавчі підвалини для виокремлення галузі адміністративного процесуального права (аналогічно із цивільним процесуальним правом), предметом якого є тристоронні суспільні відносини, які виникають під час здійснення адміністративного судочинства. Вказані правовідносини, хоча й передбачають певне адміністративно-правове начало – наявність конфліктних правовідносин (як матеріальних, так і процедурних) між невладним (підвладним) та владним суб'єктом, все ж існують незалежно від них, мають власний суб'єктний склад та характеризуються наявністю у суб'єктів спеціальної адміністративної процесуальної правосуб'єктності [16].

Досліджуючи концепт «адміністративні процесуальні правовідносини», не можна обійти увагою розуміння правовідносин у загальному вигляді. Так, розкриваючи сутність правовідносин, необхідно відзначити, що вони є результатом зв'язку виключно між людьми (їх спільнотами), який стає можливим завдяки закріпленню в законодавстві суб'єктивних прав та юридичних обов'язків [5, с. 74].

Юридичний словник наступним чином визначає правовідносини: вони виникають на підставі норм права; їх сторони завжди наділені суб'єктивними правами та відповідними юридичними обов'язками; відображають правовий зв'язок сторін (уповноваженої та зобов'язаної); мають ідеологічний і вольовий характер; забезпечуються в необхідних випадках державним примусом [8, с. 694]. О. Ф. Скакун визначає правовідносини як урегульовані нормами права вольові суспільні відносини, що виражаються в конкретному зв'язку між правомочними та зобов'язаними суб'єктами – носіями суб'єктивних прав, обов'язків, повноважень і відповідальності – й забезпечуються державою [19, с. 345].

Як наголошувалося, сьогодні відсутня єдність поглядів науковців на розуміння адміністративно-процесуальних правовідносин. Окремі вчені-адміністративісти вказані відносини розглядають як головну категорію у складі процесуальних проваджень, звертають особливу увагу на вплив

нормативності права на впорядкування правовідносин, що сприяє зміцненню законності та правопорядку [11]. Вище вже підкреслювалось, що адміністративно-процесуальні відносини ми розглядаємо крізь призму адміністративного судового процесу, і зазначене визначення не розкриває змісту досліджуваного нами поняття. У свою чергу, інші дослідники вказану категорію тлумачать як урегульовану нормами права діяльність, яка гарантується та забезпечується державою й знаходить своє відображення у кореспондуючих правах та обов'язках їх учасників [6, с. 74]. Окремі вчені обмежуються лише твердженням, що адміністративні процесуальні відносини – це відносини, що виникають між учасниками суспільних правовідносин на основі адміністративно-процесуального права [4], що також не повною мірою розкриває сутність та особливості досліджуваного виду правовідносин.

Погодимось, що, як правило, адміністративні процесуальні відносини виникають у зв'язку із необхідністю захисту та поновлення адміністративними судами порушених, невизнаних, оспорюваних прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин [17, с. 22]. Крім того, А. Т. Комзюк, В. М. Бевзенко та Р. С. Мельник зауважують, що порушення адміністративної справи в адміністративному суді відбувається в разі наявності одночасно двох юридичних фактів: 1) подання адміністративного позову; 2) прийняття такого позову адміністративним судом до свого провадження [14, с. 301]. А. В. Бречко, у свою чергу, вважає, що процесуальна форма знаходить своє відображення через адміністративно-процесуальні відносини, які виникають у разі звернення особи до суду, і передбачають межі дозволеної поведінки суб'єктів цих відносин, установлених законом [7]. Тобто адміністративно-процесуальні відносини виникають на підставі позову, а отже, позивач і відповідач згідно з позовом можуть стати у майбутньому суб'єктами адміністративно-процесуальних правовідносин.

Отже, узагальнюючи наведені положення, можна запропонувати таке визначення адміністративно-процесуальних правовідносин: адміністративно-процесуальні правовідносини – це такі процесуальні відносини, що виникають під час

здійснення адміністративного судочинства між судом, сторонами та іншими особами, що сприяють здійсненню судочинства, та спрямовані на захист права на реалізацію прав та інтересів (спір про право), поновлення таких прав (спір про права) невіддільних суб'єктів від порушень (невизнання, обмеження) рішеннями (діями, бездіяльністю) суб'єкта владних повноважень, а також охорону порядку реалізації повноважень (законності прийняття рішень) владними суб'єктами у сфері публічно-правових відносин.

Під структурою правовідносин традиційно розуміють основні елементи правовідносин (суб'єкти) і доцільний спосіб зв'язку між ними з приводу соціального блага або забезпечення публічних і приватних інтересів на основі суб'єктивних прав, юридичних обов'язків, повноважень і юридичної відповідальності; спосіб взаємного зв'язку, що виникає на основі суб'єктивних прав, обов'язків, повноважень, відповідальності з приводу домагання чогось, тобто це юридичне взаємне положення суб'єктів, яке визначає, формує їх поведінку через кореспондуючі один одному права й обов'язки заради задоволення їх інтересів [19, с. 508].

Як правило, невід'ємними елементами вказаних правовідносин завжди виступають такі основні складові: об'єкт; зміст; суб'єкти [11]. Однак і тут немає єдності думок науковців. Так, Є. Ярмач вважає, що адміністративні процесуальні правовідносини складаються із поєднання таких елементів як юридичний факт, суб'єкти, об'єкти та зміст правовідносин [25]. Ми вважаємо, що юридичний факт не є структурним елементом адміністративно-процесуальних правовідносин (та й взагалі будь-яких правовідносин), адже юридичний факт – це конкретні життєві обставини, з якими норма права пов'язує виникнення, зміну або припинення правовідносин. Юридичний факт – це підстава, необхідна передумова виникнення, зміни або припинення правовідносин, але не як не елемент структури правовідносин. Отже, ми виходимо з того, що структурними елементами адміністративно-процесуальних правовідносин є суб'єкт, об'єкт та зміст.

Фахівці з теорії права під суб'єктами правовідносин розуміють індивідуальні або колективні суб'єкти права, які

використовують свою правосуб'єктність у конкретних правовідносинах, виступаючи реалізаторами суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, повноважень і юридичної відповідальності [19, с. 519].

Усі погляди доцільно поділити на дві основні підгрупи: до першої підгрупи віднесені позиції вчених, які визначають суб'єкта правовідносин, як носія тільки прав; до другої необхідно зарахувати позиції тих науковців, які розглядають суб'єкт правовідносин виключно як носіїв обов'язків. Варто погодитися з думкою С. Гусарова, що обидві підгрупи є слухними лише частково, адже розглядати права та обов'язки без вивчення їх кореспондуючих зв'язків є недоцільним [9].

Отже, суб'єкт адміністративних правовідносин є учасником суспільних правовідносин, який наділений відповідними суб'єктивними правами й юридичними обов'язками, що встановлені нормами адміністративного права.

Згідно з КАС України, усі суб'єкти адміністративно-процесуальних правовідносин варто класифікувати на три групи: 1) суд; 2) особи, які беруть участь у справі; 3) інші учасники адміністративного процесу (або особи, які сприяють здійсненню правосуддя).

Усі ці групи можуть бути поділені на підгрупи, які в найбільш загальних рисах виглядають наступним чином: перша група – суд (може бути різний – в залежності від територіальної або інстанційної підсудності), але підкреслимо що суд є обов'язковим учасником адміністративно-процесуальних правовідносин; друга група – особи, які беруть участь у справі. Вищезазначену групу суб'єктів, залежно від мети, з якою вони вступають у адміністративні процесуальні правовідносини, можна поділити на дві підгрупи: а) особи, які беруть участь у справі з метою захисту власних прав та інтересів; б) особи, які беруть участь у справі з метою захисту прав свобод та інтересів інших осіб.

Отже, це сторони та треті особи. Треті особи, у свою чергу, поділяють на два види – треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору, та треті особи, які не заявляють самостійних вимог на предмет спору [1]. Підкреслимо, що наявність сторони-суб'єкта владних

повноважень у спірних правовідносинах, які будуть розглядатися та вирішуватися адміністративним судом, є обов'язковою, оскільки в іншому разі такі відносини втрачають ознаки публічних, а відтак уже не можуть відноситись до справ адміністративної юрисдикції [14, с. 138]. Варто зазначити, що сторони та треті особи в разі неможливості самостійної участі у справі можуть робити це через процесуального представника.

Третя група суб'єктів адміністративних процесуальних правовідносин представлена суб'єктами, які є іншими учасниками адміністративного процесу. Відповідно до ст. 62 КАС України, до вищезазначених суб'єктів відносять: секретаря судового засідання, судового розпорядника, свідка, експерта, спеціаліста, перекладача [1]. У науковій літературі вказана група суб'єктів отримала назву – особи, які сприяють здійсненню правосуддя [14, с. 71]. Ці суб'єкти відіграють у адміністративному процесі забезпечувальну роль, оскільки виконують процесуальні функції допоміжного характеру, реалізують процесуальні дії, які допомагають розглядати публічно-правовий спір та вирішувати його по суті. Тому й вважається, що вони сприяють здійсненню правосуддя, забезпечують його належну якість та повноту [23, с. 11].

Таким чином, суб'єктами адміністративних процесуальних правовідносин можуть виступати громадяни України, іноземці, особи без громадянства, а також органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа, інший суб'єкт при здійсненні ним владних управлінських функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень.

Під об'єктом правовідносин загалом розуміють матеріальні та нематеріальні блага, з приводу яких суб'єкти вступають у правовідносини, здійснюють свої суб'єктивні права й юридичні обов'язки [19, с. 533]. Визначаючи місце об'єкта в структурі правових відносин, Р. О. Халфіна вказувала на те, що він має значення для виникнення і розвитку правовідносин, для їх структури, але водночас об'єкт не є елементом цієї структури [24, с. 217]. Ю. К. Толстой також відмежовував об'єкт правовідносин від його структури [22, с. 65-67].

У науковій літературі зверталась увага й на інший методологічний аспект вивчення об'єкта правовідносин. Зокрема, зазначалося, що для його визначення треба виходити з того, що це поняття має характеризуватися двома ознаками. По-перше, всі правовідносини повинні містити те, що називають їх об'єктом, по-друге, він повинен обов'язково бути в складі правовідносин протягом усього періоду існування останнього [22, с. 122]. Визначаючи напрям дослідження об'єкта адміністративних судових процесуальних правовідносин, потрібно врахувати два аспекти: 1) адміністративні судові процесуальні правовідносини мають власний, тільки їм властивий об'єкт, індивідуальність якого зумовлена специфікою самої підгалузі адміністративного судового процесуального права; 2) об'єкт адміністративних судових процесуальних правовідносин повинен міститися в їх змісті з моменту їх виникнення і до припинення.

Розглядаючи інтерес як благо, досягнення якого прагнуть суб'єкти правовідносин, він набуває ознак об'єкта. Про те, що інтерес може бути самостійним об'єктом процесуальних правовідносин, свідчать як теоретичні розробки, так і судова практика [2, с. 361-372]. У цьому контексті варто зазначити, що інтерес як філософсько-правова категорія завжди привертала увагу науковців. Взаємозв'язок об'єкта правовідносин і категорії «інтерес» досліджувався науковцями, представниками різних галузей права. Так, була висловлена думка, що об'єкт правовідношення прямо пов'язаний з категорією інтересу, оскільки мета вступу суб'єктів у юридичні відносини передбачає заінтересованість учасників у його виникненні [12, с. 10]. Проте зазначимо, що для виникнення адміністративних судових процесуальних правовідносин недостатнім є наявність тільки заінтересованості особи. На відміну від заінтересованості, охоронюваний законом інтерес фізичної особи, законний інтерес юридичної особи в окремих категоріях справ є об'єктом адміністративних судових процесуальних правовідносин.

В. П. Тарануха вважає, що для того, щоб вступити у правовідносини, необхідне й бажання суб'єкта, його вольовий акт вступу. Авторка підкреслює, що філософські категорії

«інтерес», «воля» взаємопов'язані з поняттям «об'єкт правовідносин», їх взаємозв'язок виражається в тому, що заінтересованість і воля є каталізаторами вступу суб'єкта в процесуальні правовідносини з метою досягнення конкретного об'єкта [21, с. 70]. На перший погляд, можна було б підтримати такий висновок, але існування такого виду провадження у адміністративному судочинстві свідчить про те, що вольовий акт вступу суб'єкта (відповідача) не є обов'язковим. Окрім того, вчений пропонує виділення загального і спеціального об'єктів цих правовідносин, оскільки в процесі розгляду і вирішення адміністративних судових справ виникають відносини, які відрізняються як за характером, так і за суб'єктним складом. Відповідно, загальним об'єктом адміністративних судових процесуальних правовідносин авторка вважає те, на що спрямована процесуальна діяльність суду та інших учасників адміністративного судового процесу, а саме на досягнення цілей судочинства, сформульованих у ст. 2 КАС України. Спеціальним об'єктом окремих адміністративних судових процесуальних правовідносин є ті блага, на досягнення яких спрямовані конкретні, окремі правовідносини [21, с. 71]. На наш погляд, не можна погодитись із штучним виокремленням спеціального та загального об'єктів, та вважаємо, що авторка плутає об'єкт адміністративно-процесуальних правовідносин (називає його загальним об'єктом) та предмет адміністративно-процесуальних правовідносин (називає його спеціальним об'єктом).

У свою чергу, Є. Ярмач вважає, що об'єктом адміністративних процесуальних правовідносин є спір про право [25]. Однак і тут, на нашу думку, потрібно дати деякі пояснення та уточнення. Зокрема, як справедливо зазначає О. В. Сонюк, об'єкт правовідносин у сфері адміністративного судочинства включає дві послідовні складові: 1) розгляд адміністративної справи – вирішення спору, що виникає з публічно-правових відносин, як правило, між невідомим суб'єктом та органом публічної адміністрації. Сторони спору починають взаємодію в адміністративному суді тому, що між ними виник публічно-правовий конфлікт з приводу застосування матеріальної норми, тобто з приводу реалізації

прав та обов'язків, закріплених цією матеріальною нормою. Отже, суб'єктивні права та інтереси, публічні інтереси, обов'язки в публічно-владній сфері, що порушені (невизнані, обмежені) рішеннями (діями, бездіяльністю) суб'єктів владних повноважень, виступають предметом такого спору (предметом правовідносин, що складаються у ході здійснення адміністративного судочинства); 2) результат розгляду справи – це захист предмета спору, тобто захист суб'єктивних прав та інтересів (як приватних, так і публічних) невіддільних суб'єктів, захист права на їх реалізацію, а також охорона порядку реалізації повноважень органами публічної адміністрації [20, с. 144].

Таким чином, об'єктом адміністративно-процесуальних правовідносин є захист можливості реалізації прав чи інтересів, поновлення таких прав невіддільних суб'єктів від порушень (невизнання, обмеження) рішеннями, діями, бездіяльністю суб'єкта владних повноважень, а також охорона порядку реалізації повноважень або законності прийняття рішень владними суб'єктами у сфері публічно-правових відносин.

Під змістом правовідносин у загальному розумінні необхідно вважати сукупність прав та обов'язків учасників таких правовідносин. У цьому контексті варто відзначити, що під суб'єктивним правом розуміється можливість індивіда домагатися володіння та користування благом, адекватним змісту суб'єктивного права, заради якого право людини й існує. Таким чином, змістом адміністративних процесуальних правовідносин є сукупність прав та обов'язків суб'єктів даних правовідносин.

Висновки. Детально дослідивши погляди вчених-адміністративістів на розуміння адміністративно-процесуальних правовідносин та адміністративного судочинства, а також дослідивши структуру означених відносин, вважаємо, що адміністративно-процесуальні правовідносини складаються із суб'єкта, об'єкта й змісту та являють собою такі процесуальні відносини, які виникають під час здійснення адміністративного судочинства між судом, сторонами та іншими особами, що сприяють здійсненню судочинства, та спрямовані на захист права на реалізацію прав та інтересів (спір про право),

поновлення таких прав (спір про права) невіддільних суб'єктів від порушень (невизнання, обмеження) рішеннями (діями, бездіяльністю) суб'єкта владних повноважень, а також охорону порядку реалізації повноважень (законності прийняття рішень) владними суб'єктами у сфері публічно-правових відносин.

Література:

1. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – № 5-36, № 37. – Ст. 446.
2. Рішення Конституційного Суду України від 1 грудня 2004 р. № 18-рп/2004, справа № 1-10/2004 за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень ч. 1 ст. 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес) // Цивільне процесуальне законодавство України / Нормативно-правові акти. Судова практика. Зразки документів. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – С. 361-372.
3. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. / ред. колегія : В.Б. Авер'янов (голова). – Т. 1: Загальна частина. – К., 2004. – 584 с.
4. Артеменко І.А. Місце та особливості громадських об'єднань в системі органів публічної адміністрації як суб'єктів адміністративно-процесуального права // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pap.in.ua/3-1_2013/7/Artemenko%20I.A..pdf
5. Бабаєв В.К. Теория советского права в конспектах лекций и схемах : учебное пособие / В.К. Бабаєв. – Горький : Изд-во ГВШ МВД СССР, 1990. – 151 с.
6. Бандурка А.М. Административный процесс : учебник / А.М. Бандурка, Н.М. Тищенко – Х. : Изд-во НУВД, 2001. – 317 с.
7. Бречко А.В. Адміністративний позов як форма захисту прав, свобод та інтересів у сфері публічно-правових відносин // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://elibrary.nubip.edu.ua/8629/1/pus_1.pdf<http://lawreview.chnu.edu.ua/visnuku/st/618/17.pdf>
8. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Ю.С. Шемшученка. – К. : Юрид. думка, 2007. – 992 с.
9. Гусаров С. Суб'єкти адміністративно-юрисдикційних повноважень органів внутрішніх справ (міліції) // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://viche.info/jornal/1465/>
10. Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб. / Е.Ф. Демський. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 496 с.

11. Джафарова М.В. Суб'єкти адміністративних процесуальних правовідносин при процесуальному представництві // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pib/2010_5/PB-5/PB-5_17.pdf.
12. Ермолаева Е.В. Объект правоотношения : историко-теоретическое исследование : автореф. дис... канд. юрид. наук / Е.В. Ермолаева – Казань, 2004. – 23с.
13. Козлов Ю.М. Административное право : учебник / Ю.М. Козлов. – М. : Юристъ, 2007. – 554 с.
14. Комзюк А.Т. Адміністративний процес України : навч. посіб. / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник. – К. : Прецедент, 2007. – 531 с.
15. Миронюк Р.В. Поняття та сутність адміністративного процесуального права: сучасні підходи до розуміння // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2012/3_2012/27.pdf
16. Педько Ю.С. До питання про сутність адміністративного процесуального права України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://elibrary.nubip.edu.ua/8629/1/pus_1.pdf
17. Пилипчук В. Теоретичні та організаційно-правові засади реформування і розвитку правоохоронних органів та інших суб'єктів сектору безпеки / В. Пилипчук // Право України. – 2010. – № 11. – С. 24–32.
18. Рябченко О.П. Держава і економіка: адміністративно-правові аспекти взаємовідносин : монографія / О.П. Рябченко, О.М. Бандурка. – Х. : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 1999. – 299 с.
19. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс) : підруч. ; вид. 2-е, перероблене і доповнене / О.Ф. Скакун. – Х. : Еспада, 2009. – 752 с.
20. Сонюк О.В. Проблема визначення об'єкта правовідносин у сфері адміністративного судочинства / О.В. Сонюк // Часопис Київського університету права. – 2013. – Вип. 2. – С. 143-146.
21. Тарануха В.П. Правова природа адміністративних процесуальних судових правовідносин / В.П. Тарануха // Науковий вісник Чернівецького університету. – 2007. – Вип. 48. – С. 69-72.
22. Толстой В.С. Реализация правоотношений и концепции объекта / В.С. Толстой // Советское государство и право. – 1974. – № 1. – С. 122-126.
23. Толстой Ю.К. К теории правоотношений / Ю.К. Толстой. – М. : Юрид. лит., 1974. – 35 с.
24. Халфина Р.О. Общее учение о правоотношениях / Р.О. Халфина. – М. : Госюриздат, 1961. – С. 131.

25. Ярмак Є. Сутність та структура адміністративно-процесуальних правовідносин / Є. Ярмак. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://jusintergentes.com.ua/archives/2012/3/23.pdf>

УДК 347.73

Латковська Т.А.,
доктор юридичних наук,
професор кафедри конституційного,
адміністративного і фінансового права
Чернівецького факультету
Національного університету
«Одеська юридична академія»

МІСЦЕ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ ДЕРЖАВИ

У статті порушуються актуальні питання відображення проблем фінансово-правової політики у сфері побудови демократичної країни. Розглядається місце фінансово-правової політики у правовій системі держави. Доводиться, що на шляху формування фінансово-правової політики першочерговим завданням має стати її наукове обґрунтування з виробленням єдиних принципів, розробка концепції фінансово-правової політики як доктринального напрямку.

Ключові слова: фінансове право, фінансово-правові відносини, фінансово-правова політика, правова політика.

В статье затрагиваются актуальные вопросы отражения проблем финансово-правовой политики в сфере построения демократической страны. Рассматривается место финансово-правовой политики в правовой системе государства. Доказывается, что на пути формирования финансово-правовой политики первоочередным заданием должно стать ее научное обоснование с выработкой единственных принципов, разработка концепции финансово-правовой политики как доктринального направления.